

Börtönök a világban és itthon

- kriminálpedagógiai alapú elemzés -

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

„Börtönök a világban és itthon” AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- » **Miért büntetünk? (büntetőfilozófiai megközelítés)**
- » **Eltérő korok – eltérő büntetések**
- » **Nemzetközi kitekintés**
- » **Helyünk Európában**
- » **Kriminálpedagógiai alapú fejlesztési elképzelések**

Fogalomértelmezés I.

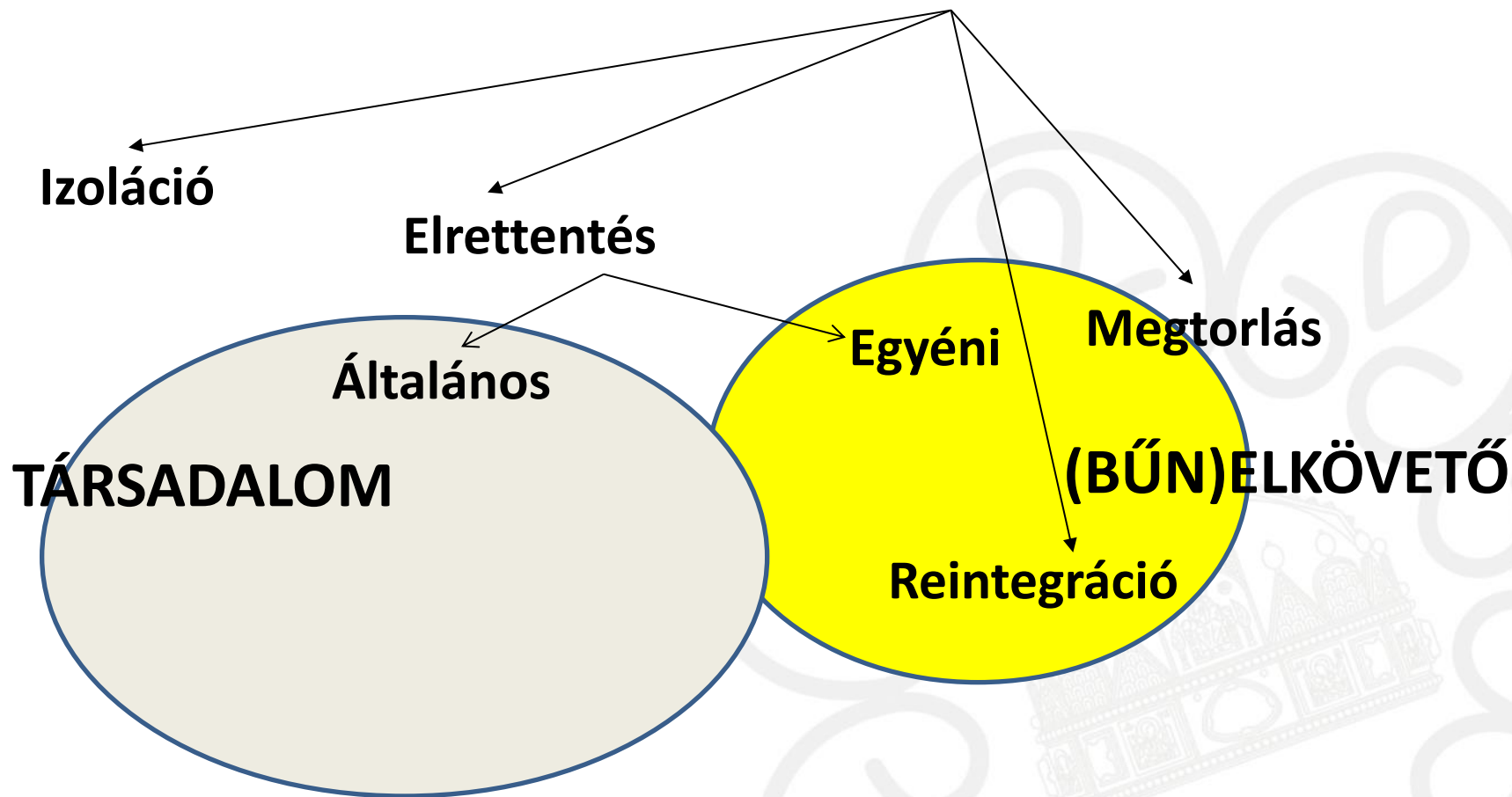
1) Generális értelemben:

Büntetés = Télió (szándékos rossz okozása).

2) Büntetőjogi értelemben:

A büntetések a jogalkotó rendelkezésére álló **kriminális szankciók**, melyek lényege valamiféle **érték megvonása**. A büntetések arzenálja az emberiség története során alig változott, az elrabolható értékek köre az emberi nem fejlődése során nem módosult. Az élet, a test, a szabadság, a vagyon és a környezet megbecsülése az a kör, melyben a büntetendő személy „támadható”.

A büntetés általános célrendszere

„Börtönök a világban és itthon” AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- » **Miért büntetünk? (büntetőfilozófiai megközelítés)**
- » **Eltérő korok – eltérő büntetések**
- » **Nemzetközi kitekintés**
- » **Helyünk Európában**
- » **Kriminálpedagógiai alapú fejlesztési elképzelések**

Az ókori és kora hűbéri államok büntetési rendszerei

Alapelvek:

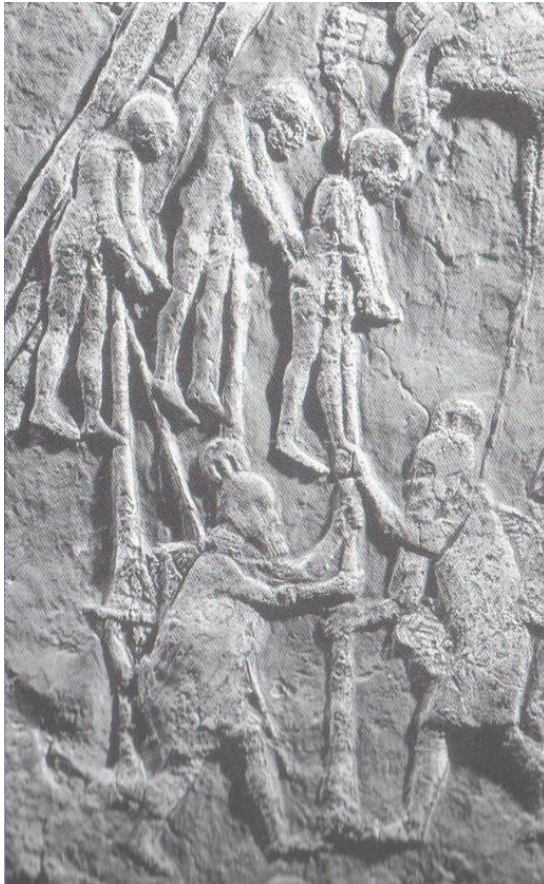
Kompenzáció: a sértésre megtorlás következzék, a bűncselekménnyel megvalósított rossz valamiféle hátránnyal kiegyenlítődjék;

Kompozíció: (elrendezés, egyezkedés) a sértő által a sértettnek (vagy nemzetségének) adott vagyoni alaptétel (azaz megváltás) a bosszú elmaradásáért. A sértő ezen „kiengesztelési díj” átadása ellenében szabadulhatott a felelősségétől.

Szent István törvénykönyve szerint például egy szabad ember élete 110 tinót „ért”.

Talió: megtorló jellegű büntetés (a bűncselekménnyel azonos súlyú, de nem feltétlenül azonos nemű büntetés alkalmazása). Tulajdonképpen a kompenzáció arányos megvalósításának megfelelője.

Hammurápi törvényei (Kr.e. 1750)

Jellemzője a Talió, a megtorló jellegű büntetés: széles körben alkalmazták a halálbüntetést.

„Ha egy személy egy másik személy szemét elpusztította, pusztítsák el az ő szemét.” (196)

„Ha eltöri egy másik személy csontját, akkor törjék el az ő csontját.” (200)

„Ha egy személy kiüti társa fogát, akkor üssék ki az ő fogát.” (196)

Középkor

A hétköznapi lét sajátosságai és lehetőségei döntően befolyásolták az alkalmazott büntetéseket:

- a mindennapok véres valósága;
- a teljesen természetes háborúskodás;
- a mindennapi erőszakoskodás a büntetést magát is „súlyosbította”.

A büntetésben megfogalmazott rossznak nyilvánvalóan nagyobbak és erősebb hatásúnak kell lennie az általánosan érzékelhető rossznál, hiszen valamilyen korlátozó célt csak ily módon lehetett vele elérni.

Középkor – Katolicizmus I.

Azokat a magatartásokat, amelyeket a Biblia értelmezésében bűnnek kell tekinteni, kötelezőleg tényállásokba foglalták. A többi bűncselekményre általános érvényű tételt állítottak föl.

Középkor – Katolicizmus II.

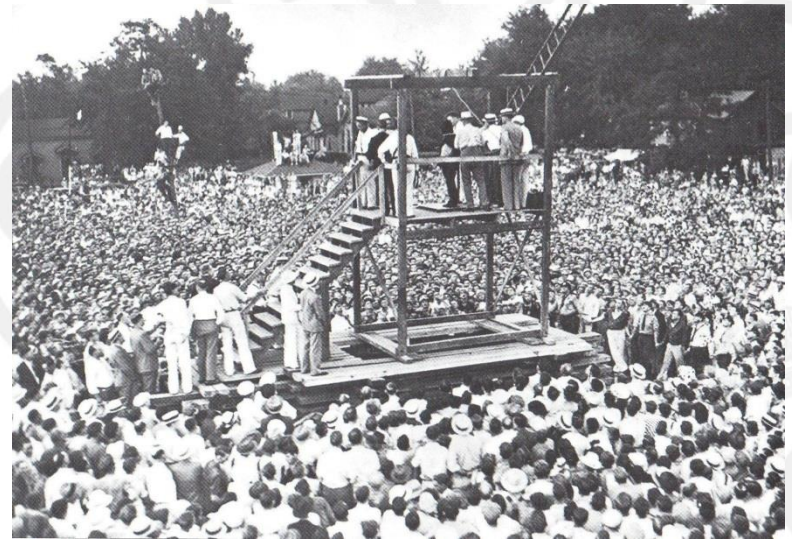
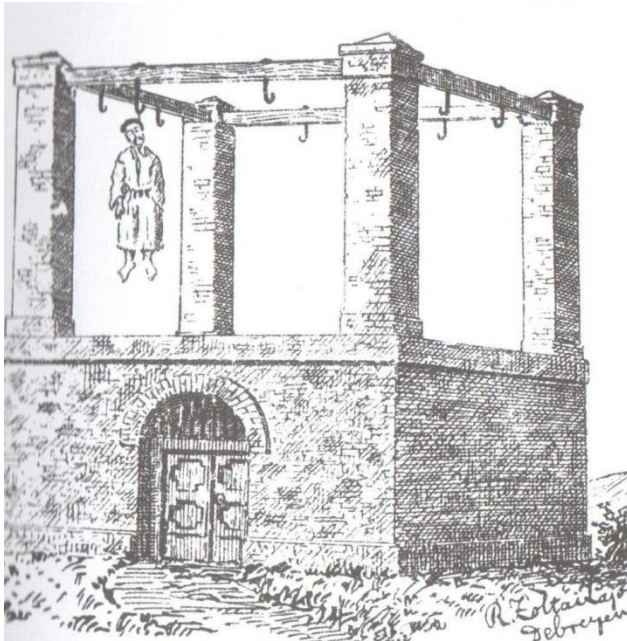
A kialakult – Isten által szentesített — földi rend megháborítói bűnt követnek el, amellyel lényegében az isteni akaratot tagadják, azzal szállnak szembe.

Isten tekintélyének megsértőit felelősségre kell vonni: a szankció tehát nem más, mint a megbántott Úr kiengesztelése. Ezzel a tétellel jól megfért a kegyetlen büntetés, hiszen az Úr megbántásának súlyával egyetlen büntetés sem állhat valós arányban.

Elrettentés - megtorlás

Az elrettentés, a megtorlás fő eszköze a test elleni fizikai kényszer, a kínzások, sanyargatások, csonkítások arzenálja, méghozzá hosszú időn keresztül a legszélesebb nyilvánosság előtt.

Bebörtönzés

A kisebb, néhány hetes „árestumot”, a városi börtönt, a várak tömlöceit ismerte ugyan a feudális jog, ezek jelentősége azonban elenyésző volt. Főként az ítélethozatalig való fogva tartásra, illetve az uralkodó osztály ellenszegülő tagjainak féken tartására szolgáltak. (Közös rendszer)

A bebörtönzés tehát NEM jelentett szabadságvesztés büntetést.

Büntetési paradigmaváltás

A szabadságvesztés büntetés és az ennek végrehajtására intézményesített börtön az újkor, pontosabban a korai kapitalizmus „vívmánya”. (Lukács Tibor)

**1789, Párizs: liberty –
fraternity – equality**

**A polgári forradalmak
kora – a SZABADSÁG
érték.**

**SZABADSÁGELVONÁS =
ÖNÁLLÓAN ALKALMAZOTT
FŐBÜNTETÉS**

„Börtönök a világban és itthon” AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- » **Miért büntetünk? (büntetőfilozófiai megközelítés)**
- » **Eltérő korok – eltérő büntetések**
- » **Nemzetközi kitekintés**
- » **Helyünk Európában**
- » **Kriminálpedagógiai alapú fejlesztési elképzelések**

Montenegró
Szerbia
Svédország
Anglia
Görögország
Franciaország

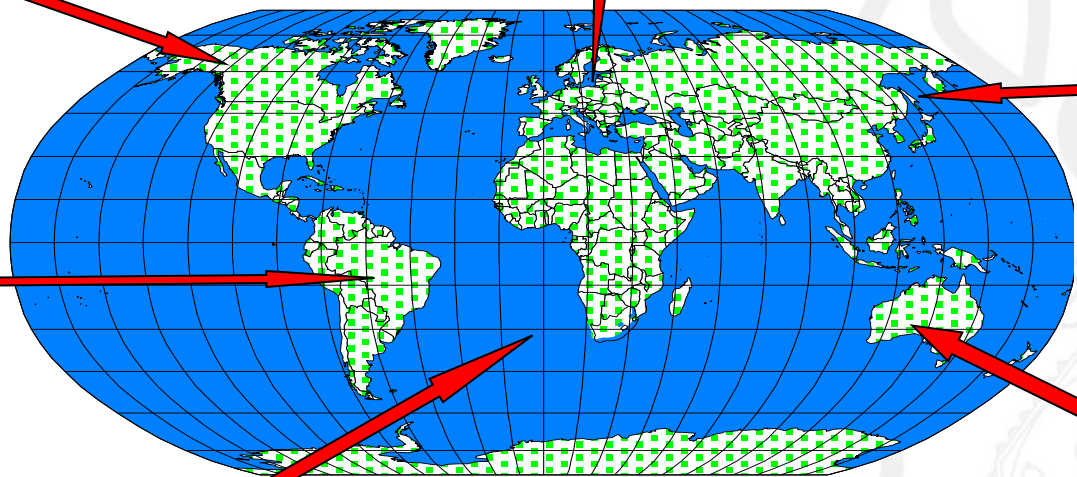
Hollandia
Izland
Bulgária
Ciprus
Spanyolország

Csehország
Koszovó
Észtország
Svájc

Lengyelország
Norvégia
Málta
Dánia
Magyarország
Jugoszlávia
Portugália
Írország

Ausztria
Finnország
Németország
Olaszország
Izrael
Szlovákia

Kanada (NS)
USA (5)

Brazília

Egyiptom
Dél-afrikai Köztársaság
Tanzánia

Japán
Hong Kong
Fülöp-szigetek
Indonézia

Ausztrália (NSW)

A KORREKCIÓS RENDSZEREK KRIMINÁLPOLITIKAI/BÜNTETŐJOGI KONCEPCIÓI (Dünkel, 1990)

Igazságszolgáltatási

Ifjúságvédelmi
„protektív”

A KORREKCIÓS NEVELÉSI RENDSZEREK VÉGREHAJTÁSI TÍPUSAI (Ruzsonyi, 2002)

Represszív
szankciórendszer

• Csizmatáborok

- New York, NY, USA
- Hong Kong
- Bryan, Texas, USA

Intervenciós

Neo-
treatment

A VILÁG LEGVITATOTTABB VÉGREHAJTÁSI TÍPUSA: CSIZMATÁBOROK

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

A CSIZMATÁBORI FORMA FŐ CÉLKITŰZÉSEI

**ELRETTENTÉS
(SPECIÁLIS ÉS
GENERÁLIS)**

REHABILITÁCIÓ

MEGTORLÁS

JELLEMZŐI I.

- ALTERNATÍV JELLEGGEL VÁLASZTHATÓ;
 - EREDMÉNYES ELVÉGZÉSE ESETÉN KORÁBBI SZABADULÁS;
 - MILITÁRIS KÖRNYEZET ÉS KOMMUNIKÁCIÓ;
-
- A KEZELÉS ELSŐ LÉPÉSE AZ EGYÉNISÉG LEROMBOLÁSA;**

A CSIZMATÁBORI FORMA JELLEMZŐI

- INTENZÍV VERBÁLIS
KONFRONTÁCIÓ;

- FESZES, ÉRZELEMMENTES
KOMMUNIKÁCIÓ;

- MAXIMÁLIS
ERŐKIFEJTÉS
MEGKÖVETELÉSE;

- MEGERŐLTETŐ FIZIKAI JELLEGŰ MUNKÁLTATÁS.

KLASSZIKUS CSIZMATÁBOROK

Rykers Island, NY, USA – Állami férfi börtön I.

KLASSZIKUS CSIZMATÁBOROK - Lantau sziget, Hong Kong, Állami férfi börtön fiatalkorú és fiatal felnőtt fogvatartottaknak I.

KLASSZIKUS CSIZMATÁBOROK - Lantau sziget, Hong Kong, Állami férfi börtön fiatalkorú és fiatal felnőtt fogvatartottaknak III.

A CSIZMATÁBORI FORMA JELLEMZŐI III. ÚJ TÍPUSÚ CSIZMATÁBOROK

- REHABILITÁCIÓ ELŐTÉRBE KERÜL;
- KIHÍVÁS JELLEGŰ FELADATOK;
- A PROGRAM MOTTÓJA:
„AMI EGYEDÜL NEM MEGY, AZT KÖZÖSEN MEGOLDJUK”

EURÓPÁBAN NEM JELLEMZŐ VÉGREHAJTÁSI FORMA!

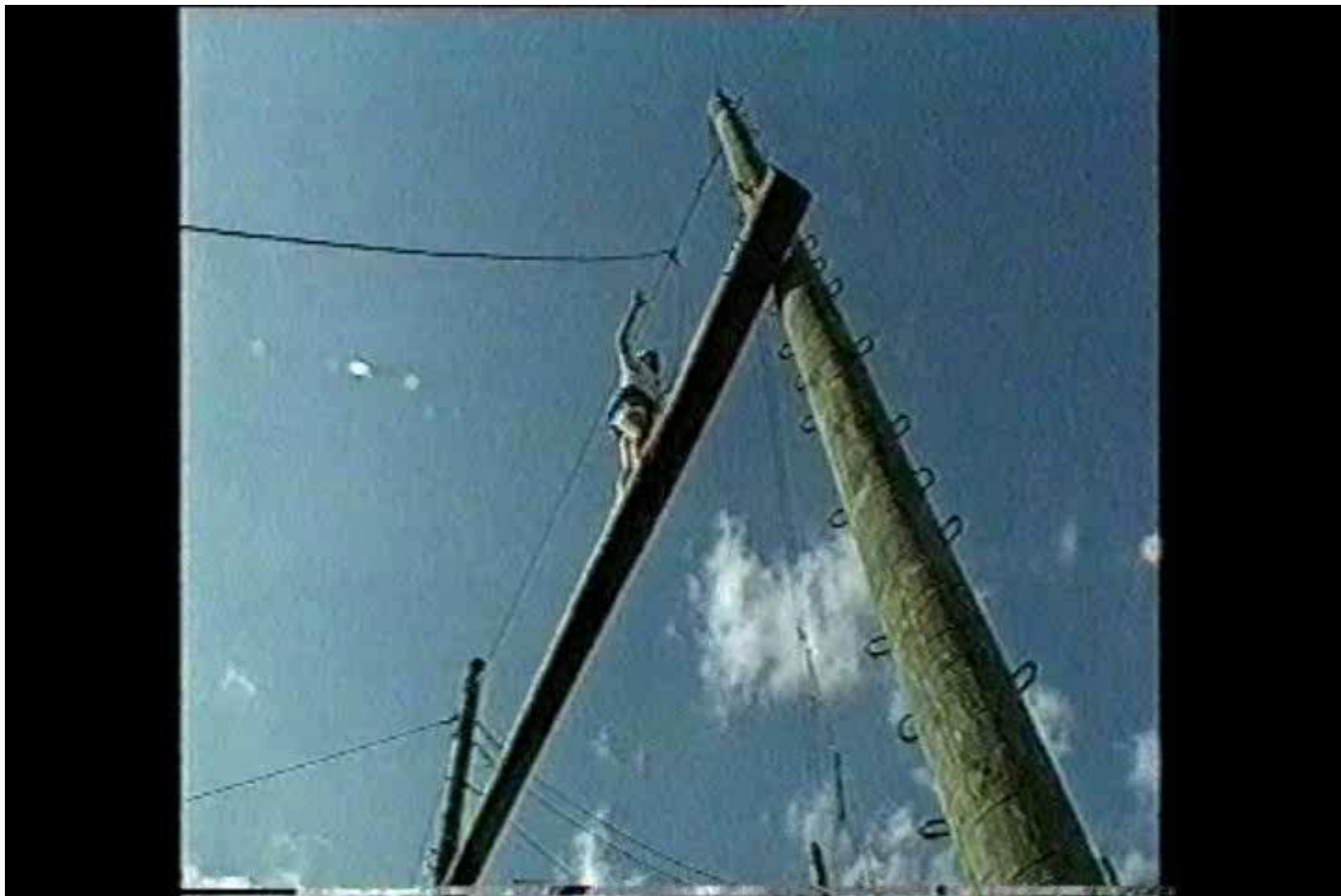
ÚJ GENERÁCIÓS CSIZMATÁBOROK

Bryan, Texas, USA – szövetségi női börtön I.

ÚJ GENERÁCIÓS CSIZMATÁBOROK

Bryan, Texas, USA – szövetségi női börtön II.

„Börtönök a világban és itthon” AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- » **Miért büntetünk? (büntetőfilozófiai megközelítés)**
- » **Eltérő korok – eltérő büntetések**
- » **Nemzetközi kitekintés**
- » **Helyünk Európában**
- » **Kriminálpedagógiai alapú fejlesztési elképzelések**

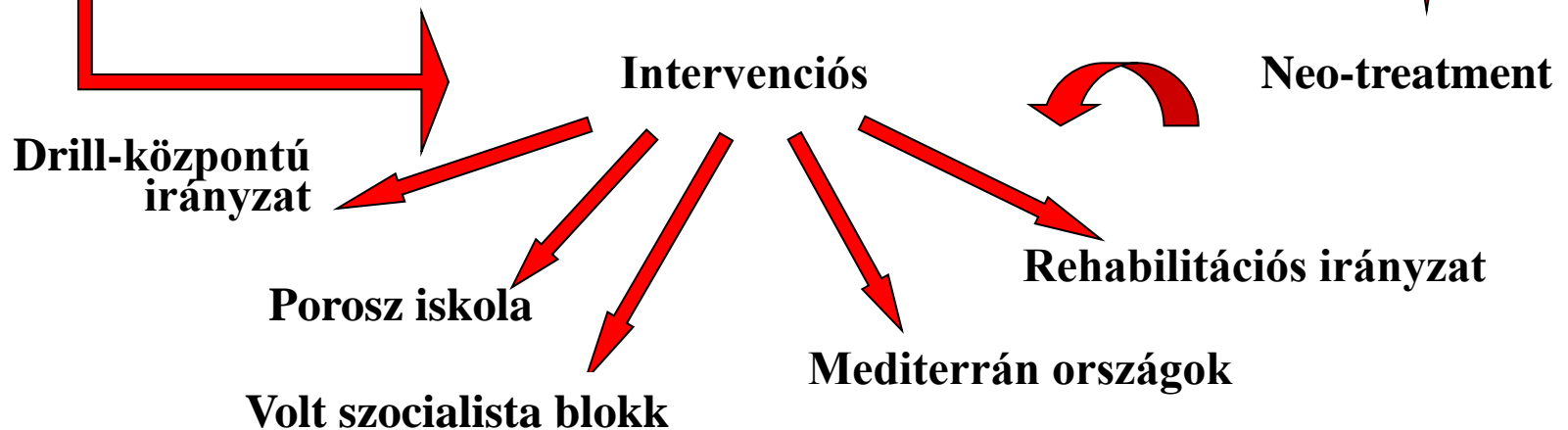

A KORREKCIÓS RENDSZEREK KRIMINÁLPOLITIKAI/BÜNTETŐJOGI KONCEPCIÓI (Dünkel, 1990)

Igazságszolgáltatási

Ifjúságvédelmi
„protektív”

A KORREKCIÓS NEVELÉSI RENDSZEREK VÉGREHAJTÁSI TÍPUSAI (Ruzsonyi, 2002)

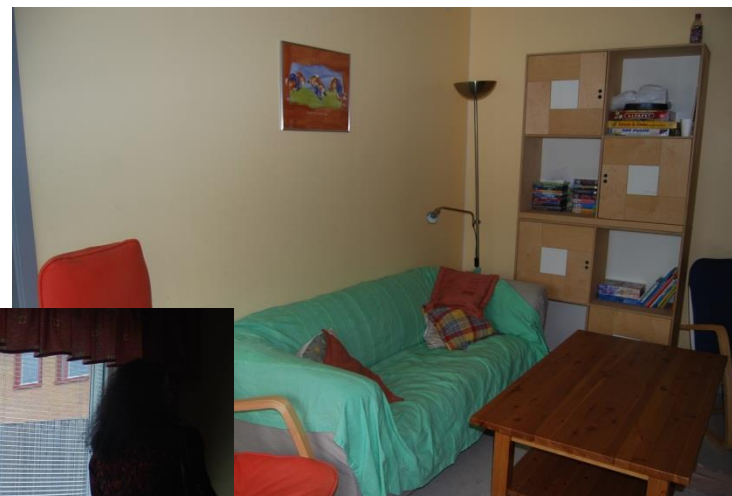

JELEN I. (Münster – Németország)

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

JELEN II. (Malmö – Svédország)

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

JELEN III. (Ciprus)

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

JELEN IV. (Leoben - Ausztria)

INTERVENCIÓS VÉGREHAJTÁSI FORMA

LÉNYEGI AZONOSSÁGOK

» DEKLARÁLT CÉLRENDSZERŰK VISZONYLAG HOMOGÉN, ELSŐ HELYEN A **RESZOCIALIZÁCIÓ** ÁLL;

» A BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI KONCEPCIÓJUK KIFORRATLAN, FOLYAMATOSAN VÁLTOZIK, A **MEGTORLÁS IGÉNYE IDŰNKÉNT HANGSÚLYOSSÁ VÁLIK**;

» AZ **OKTATÁS ÉS A SZAKKÉPZÉS** KÖZPONTI HELYEN ÁLL;

» A VÉGREHAJTÁS SORÁN HIÁNYZIK A TÉNYLEGES EGYÜTTMŰKÖDÉS KIALAKÍTÁSÁNAK GYAKORLATA.

2013 december -
Börtönnépeség
aránya (per 100,000
lakos)

(International Centre
for Prison Studies,
September, 2014)

1	USA	868
7	Oroszország	470
29	Ukrajna	271
32	Litvánia	322
38	Lettország	264
52	Észtország	245
62	Lengyelország	224
68	Szlovákia	188
80	Magyarország	184
92	Csehország	163
95	Románia	152
98	Egyesült Királyság & Wales	149
102	Bulgária	138
103	Málta	138
130	Görögország	120
136	Horvátország	115
140	Olaszország	100
145	Franciaország	101
156	Írország	93
163	Hollandia	82
169	Svájc	76
175	Norvégia	72
176	Dánia	72
180	Svédország	60
180	Finnország	58
181	Andorra	56
186	Izland	47
197	Liechtenstein	19
222	San Marino	0

SZIGORÍTÁS

Intervenciós

Neo-treatment

Drill-központú irányzat

Rehabilitációs irányzat

Porosz iskola

- Anglia
- Franciaország

Volt szocialista blokk

- Ausztria
- Németország

Mediterrán országok

- Málta
- Olaszország
- Portugália

- Hollandia
- Írország

- Finnország
- Norvégia
- Svédország

- Bulgária
- Csehország
- Románia

MAGYARORSZÁG

KONSTRUKTIVITÁS

„Börtönök a világban és itthon” AZ ELŐADÁS FELÉPÍTÉSE

- » **Miért büntetünk? (büntetőfilozófiai megközelítés)**
- » **Eltérő korok – eltérő büntetések**
- » **Nemzetközi kitekintés**
- » **Helyünk Európában**
- » **Kriminálpedagógiai alapú fejlesztési elképzelések**

Kriminálpedagógiai alapú változtatási elképzelések II.

**K
O
R
L
Á
T
O
Z
Á
S**

Negatív környezeti
hatások
érvényesülése

Antiszociális
szükségletek
kielégítése

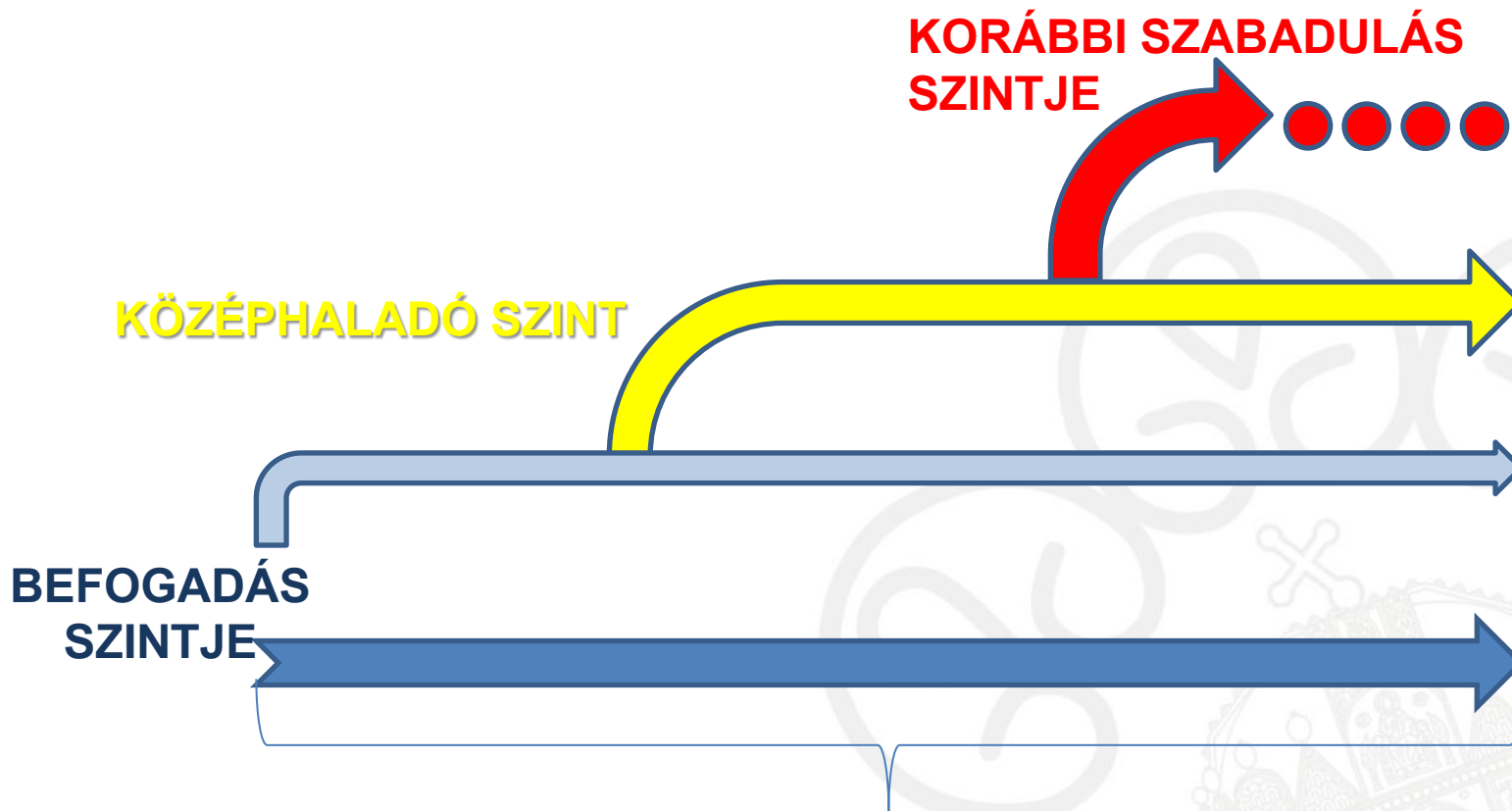
BV

Külső – támogató –
nevelési hatásrendszer
szervezése

Pozitív belső
szükségletek
kibontakoztatása

**T
Á
M
O
G
A
T
Á
S**

Relatív határozatlan időtartamú szabadságvesztés büntetés bevezetése a fiatalkorú elítéltek meghatározott csoportjára

A szabadságvesztés büntetés időtartama MAXIMUM egy év.

A szintek közötti mozgás – és ezzel a korábbi szabadulás esélye – a fiatalkorú magatartásától, erőfeszítésétől és eredményességétől függ.

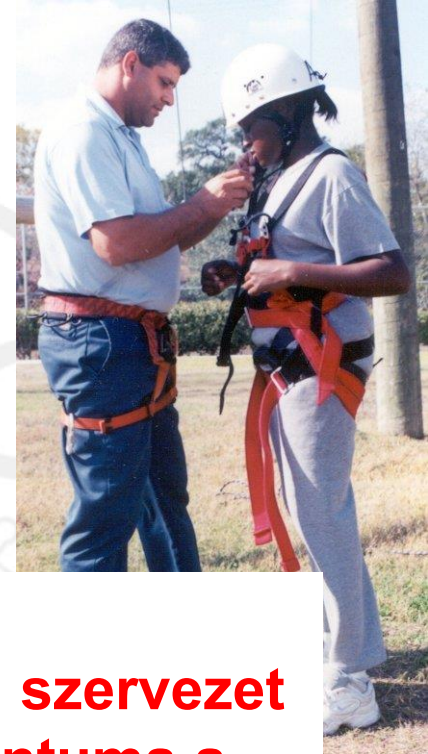
Kriminálpedagógiai szempontból fejlesztési irányok

Alternatív jellegű, az életkori sajátosságoknak jobban megfelelő progresszív végrehajtási forma (**PROBA – PROgresszív Büntetési Alternatíva**) bevezetése.

Differenciáltabb büntetés-végrehajtási intézményrendszer (kis létszámú, elkülönített alegységek kialakítása)

JÖVŐKÉP: TEVÉKENY BÖRTÖN – AKTÍV BÜNTETÉS

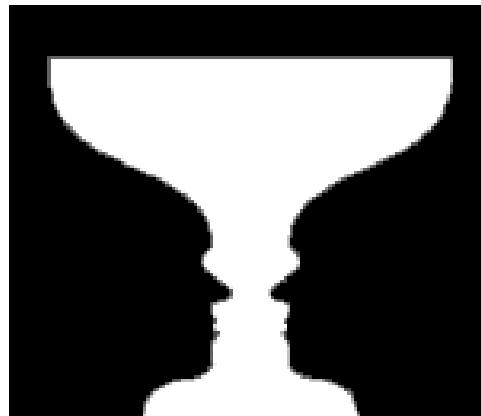
A szakmafilozófiai alapvetés változatlan: a bv. szervezet működésének és működtetésének fundamentuma a rend, a büntetés céljával egybecsengő fegyelem, a mindezen értékeken szerveződő munkavégzés, és az elítélt aktív együttműködése.

Rácsok és falak mögé zárni az embereket és keveset, vagy semmit sem tenni a megváltoztatásuk érdekében ugyanaz, mint megnyerni a csatát, de elveszíteni a háborút. Ez hiba. Ez költséges. Ez ostobaság.

**Warren Burger
Legfelsőbb Bíróság (USA) elnöke
1984**

KRIMINÁLPEDAGÓGIA ÉS A BÜNTETŐ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

A kriminálpedagógia egy módszer, önmagában **NEM**
jelent megoldást.

A kriminálpedagógia hozzájárul a
megoldáshoz!

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

KÖSZÖNÖM MEGTISZTELŐ FIGYELMÜKET!

ruzsonyi.peter@uni-nke.hu

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.

Felhasznált szakirodalom

Dr. Kabódi – Dr. Lőrincz – Dr. Mezey: A büntetéstan elméleti és történeti alapja. (Szerk.: Dr. Kabódi Csaba) Tansegédlet, ELTE, AJTK, Büntető-eljárásjogi és végrehajtási Jogi Tanszék, kézirat, 2003

Lyons, Lewis: A büntetés története. Magyar Könyvklub Rt., Budapest, 2005

Mezey Barna: Régi idők tömlöcei. Rubicon-Ház Bt., 2010

Ruzsonyi Péter: „Main conclusions from the conference – from the aspect of criminal-pedagogy” / „A konferencia főbb következtetései kriminálpedagógiai nézőpontból” címmel plenáris előadás a „Mediation and Restorative Justice in Prison Settings” elnevezésű nemzetközi konferencián, Budapest, 2012. január 17-19

Készítette: Prof. Dr. Ruzsonyi Péter
Budapest, 2014. október 28.